

Ks. Franciszek Greniuk, *Teologia moralna w swej przeszłości*,
Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 2006, ss. 235

Jednym z postulatów wysuwanych pod adresem teologii moralnej jest konieczność znajomości dziejów tej dyscypliny. Pozwala ona bowiem na pełniejsze rozumienie wywodów systematycznych, przeprowadzanych w ramach jej dociekań. Właśnie tematyką historii katolickiej teologii moralnej w Polsce zajął się znakomity teolog moralista, ks. prof. Franciszek Greniuk.

Książę Profesor związany jest od wielu lat z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Początkowo jego praca naukowo-dydaktyczna na tej uczelni ze względu na niewystarczającą kadrę rodziła konieczność dość wszechstronnego przygotowania i prowadzenia wykładów z całej teologii moralnej. Wraz z upływem czasu zainteresowania ks. Greniuka ukierunkowane zostały nade wszystko na badania w zakresie historii teologii moralnej. Świadczy o tym m.in. przygotowanie rozprawy doktorskiej poświęconej nauce moralnej św. Tomasza, która pozwoliła mu na właściwą interpretację prądów neotomistycznych w dwudziestowiecznej teologii moralnej oraz okresu przedsoborowego. To zainteresowanie badaniami naukowymi w zakresie dziejów teologii moralnej widoczne jest także w tematyce rozprawy habilitacyjnej poświęconej polskiemu teologowi moralistcie XVII wieku, Tomaszowi Młodzianowskiemu. Od strony formalnej ten kierunek badań został ostatecznie potwierdzony poprzez utworzenie w 1974 r. nowej katedry, a mianowicie Katedry Historii Teologii Moralnej, i powierzenie jej ks. Greniukowi.

W tym nurcie mieści się opublikowane przez niego studium badawcze nad dziejami teologii moralnej pt. *Teologia moralna w swej przeszłości*. Dla pełności obrazu należy dodać, że niniejsza pozycja książkowa jest uzupełnieniem wcześniejszej pracy Profesora pt.

Katolicka teologia moralna w poszukiwaniu własnej tożsamości (Lublin 1993). Gdy tamta praca analizowała przemiany w teologii moralnej zwłaszcza w okresie najnowszym, w jej XIX-wiecznym dojrzeniu do odnowy i samej posoborowej odnowie, ta obejmuje okres wcześniejszy. Zainteresowania badawcze F. Greniuka skoncentrowały się nade wszystko na początkach wyodrębnienia się tej dyscypliny, a więc na przełomie XVI i XVII wieku, a także na samym wieku XVII oraz na okresie największych przemian w dziejach teologii moralnej, czyli na wieku XX. Dzięki temu opracowaniu jego studia nad dziejami nauki moralnej Kościoła zyskują swój pełny wyraz i kompletność. W ten sposób Ksiądz Profesor nawiązał do przesłania Jana Pawła II, który w swej książce *Pamięć i tożsamość* zwracał uwagę na to, że zachowanie pamięci o przeszłości warunkuje określenie i zachowanie tożsamości na przyszłość.

Autor w recenzowanej książce wychodzi najpierw od wskazania konieczności badań nad przeszłością teologii moralnej. Omawia więc przedmiot i zakres swych badań, periodyzację dziejów teologii moralnej oraz kontekst ogólnohistoryczny tej dyscypliny. Rozdział II poświęca usamodzielnieniu się (autonomizacji) teologii moralnej. Ks. Greniuk w sposób interesujący rysuje tu sytuację teologii moralnej w XVI w. Szeroko omawia organizację jej nauczania, poddając gruntownej analizie *ratio studiorum* dominikanów i jezuitów. Ukazuje również powstanie pierwszych podręczników teologii moralnej. Rozdziały trzeci i czwarty przedstawiają reprezentantów nowej teologii moralnej na Zachodzie Europy i w Polsce. Z kolei w następnych rozdziałach Profesor opisuje teologię moralną w dobie oświecenia, a następnie teologię romantyczną (*theologia cordis*) i próby odnowy biblijnej w okresie późniejszym. Dzieło zamyka omówienie wysiłków teologów katolickich w celu odnowy teologii moralnej w duchu chrystocentryzmu (poł. XX w.).

Niniejsze opracowanie stanowi cenny materiał pozwalający na głębsze zrozumienie kształtu katolickiej teologii moralnej na jej obecnym etapie rozwoju. Odwołanie się do studiów o charakterze historycznym umożliwia właściwe rozpoznanie współczesnych wyzwań i nowych problemów, przed którymi Kościół staje na obecnym etapie dziejów. Ta ambitna pozycja książkowa uzupełnia powstałą wcześniej rozprawę omawiającą dzieje tej dyscypliny w kontekście refleksji teologiczno-moralnej prawosławnej i protestanckiej autorstwa ks. prof. Jana Pryszmонта z Akademii Teologii Katolickiej pt. *Historia teologii moralnej* (Warszawa 1987).

Dogłębna znajomość historii teologii moralnej, a zwłaszcza tomizmu i neotomizmu, którą odznacza się przez ks. Greniuk, wyznacza po dzień dzisiejszy istotny punkt odniesienia dla dalszych badań naukowych. Stwierdzić bowiem należy, że w dziedzinie badań nad przeszłością katolickiej teologii moralnej, zarówno powszechnej, jak i polskiej, pozostaje jeszcze wiele do zrobienia. Istnieje więc potrzeba kontynuowania badań rozpoczętych, podejmowania nowych inicjatyw, zwłaszcza że z racji ciągłego postępu nauk historycznych i kulturoznawczych wiele problemów dotyczących teologii omawia się obecnie pełniej i doskonalej.

ks. Tadeusz Reroń